

Mysterie

Wie is er schuldig aan het ontstaan van Wereldoorlog I?

De Eerste Wereldoorlog, met zijn oorzaken en gevolgen, komt in elke onderbouw methode aan bod. Voor leerlingen zijn de oorzaken vaak abstract en complex, met als gevolg dat ze die als een rijtje uit het hoofd leren. Zicht op de samenhang ontbreekt. Dit mysterie laat leerlingen zien hoe complex de situatie voor WO I is en dat de gebeurtenissen niet zo lineair verlopen als vaak wordt voorgesteld.

De les in een oogopslag:

Onderwerp: Oorzaken van WO I.

Activiteit: Leerlingen gaan aan de hand van een mysterie op zoek naar schuldige van de Eerste Wereldoorlog.

Tijdsduur: Een les van 70 minuten of een blokkuur van 100 minuten.

Doelen:

- * Leerlingen kennen de oorzaken van de Eerste Wereldoorlog.
- * Leerlingen kunnen een complexe situatie overzien en beoordelen.
- * Leerlingen kunnen informatie selecteren en classificeren.

Beginsituatie:

- * Havo/wvo tweede of derde klas. Ook zeer bruikbaar in de Tweede Fase.
- * Deze les kan in de plaats komen van een les waarin de oorzaken van de Eerste Wereldoorlog en de internationale omstandigheden aan de vooravond van die oorlog aan bod komen.

Vorbereiden:

- * Groepjes van drie maken.
- * Voor elk groepje een set mysteriestroken in envelop.
- * De instructie op de envelop plakken.
- * Voor elke leerling de opdrachtenbladen kopiëren.

Instrueren:

Wat: Het mysterie oplossen: Wie is er schuldig aan het ontstaan van de Eerste Wereldoorlog?

Hoe: In trio's de informatie onderzoeken en met behulp hiervan bepalen wie er schuldig zijn aan het ontstaan van de Eerste Wereldoorlog.

Waarom: Je krijgt zo greep op de oorzaken van WO II. Ook leer je keuzen maken uit veel informatie, op basis van argumenten (bewijs). Ten slotte leer je samenwerken.

Uitvoeren:

- * Leerlingen gaan na een korte inleiding met de opdracht aan de slag
- * Tussenbespreking 1: Hoe zijn de verschillende groepjes bezig?
- * Leerlingen gaan kaartje selecteren.
- * Tussenbespreking 2: Inventarisatie van de categorieën waarop geselecteerd is.
- * Leerlingen werken nu meer gericht verder
- * Tussenbespreking 3: Koppeling aan de eindopdracht.
- * Leerlingen komen tot een antwoord.

Nabespreken:

Wat: Behandeling opdrachtenblad en antwoorden.

Hoe: Hoe hebben jullie het gedaan? Wat deden jullie waardoor het goed ging?

Waarom hebben jullie het zo aangepakt?

Vervolg: Je moet de oorzaken en de belangrijkste personen kennen en ook weten hoe de onderlinge verbanden zijn. Bovendien zul je vaker bronnen moeten selecteren en beoordelen.

Doelen

- * Leerlingen kennen de oorzaken van de Eerste Wereldoorlog.
- * Leerlingen kunnen een complexe situatie overzien en beoordelen.
- * Leerlingen kunnen informatie selecteren en classificeren.

Beginsituatie

- * De leerlingen hebben vaker met een mysterie gewerkt. Vaak waren dat meer gesloten vormen dan hier.
- * Met betrekking tot het onderwerp hebben ze één inleidende les gehad. Als huiswerk en voorbereiding op deze les hebben ze zelfstandig de paragraaf over de oorzaken van de Eerste Wereldoorlog gelezen.

Tijdsduur

Bij voorkeur een blokkuur (100 min.). Minimaal is 70 minuten nodig.

Vorbereiden

Zie Hoofdstuk 1: *Oudheid*. Leeractiviteit: Mysterie - *De moord op Julius Caesar*

Instrueren**Wat** gaan we doen?

We gaan ontdekken wie er schuldig was aan het ontstaan van de Eerste Wereldoorlog. Dit doen jullie met behulp van originele bronnen uit die periode. Het antwoord geef je op basis van argumenten die op je bronstroomjes staan. Het is belangrijk dat jullie kunnen vertellen hoe je tot je antwoord bent gekomen.

Hoe gaan we het doen?

Zie Hoofdstuk 1: *Oudheid*. Leeractiviteit: Mysterie - *De moord op Julius Caesar*

Uitvoeren en tussenbesprekingen

- * Zie Hoofdstuk 1: *Oudheid*. Leeractiviteit: Mysterie - *De moord op Julius Caesar*
- * De docent gaat in op de schuldvraag van het uitbreken van de oorlog. Navraag bij leerlingen zal het antwoord opleveren dat Duitsland schuldig was (dit staat immers in alle geschiedenisboekjes). De docent stelt vervolgens de vraag of dit wel echt zo was: *Was Duitsland de enige schuldige, of toch iemand anders? Of waren er meer schuldigen?* Dit mysterie zal hen helpen met het beantwoorden van deze historische vraag. De leerlingen maken de envelop open en gaan aan de slag.

Tussenbespreking 1

Omdat het mysterie uit zeer veel stroomjes bestaat moeten de leerlingen de kans krijgen zelf het een en ander uit te zoeken. Door overleg zullen ze keuzen moeten maken.

Na tien of vijftien minuten legt de docent de les stil en vraagt aan de verschillende groepjes waar ze mee bezig zijn. Het doel van deze tussenbespreking is om leerlingen er op te wijzen dat ze zullen moeten selecteren en ordenen/categoriseren om te zien wat de verbanden tussen de bronnen zijn.

Richtvraag kan zijn: *Welke stroomjes zou je aan kaartje 9 (kaartje Von Schlieffenplan) willen koppelen?* Deze tussenbespreking is van essentieel belang om tot goede resultaten te komen. Leerlingen horen dan ook van andere groepjes wat ze doen en merken dan dat die andere keuzen maken. Dat scherpt hun eigen oordeel.

Tussenbespreking 2

- * Na circa tien minuten legt de docent de les opnieuw stil. Ze krijgen nu twee korte tussenopdrachten. Daarvoor wordt opdrachtenblad 1 uitgedeeld. De leerlingen krijgen een paar minuten om de nummers van de kaartjes bij de vragen te noteren en de vraag te beantwoorden.

- * In de korte nabespreking vraagt de docent de leerlingen waarom hij ze dit heeft laten doen. Het antwoord moet zijn dat je beter zicht krijgt wie tegen wie vocht en hoe de landen met elkaar verbonden waren. Ook zie je dat het ineens heel snel is gegaan.
 - Triple Entente kaartjes 3, 4, 5, 6, (7), 13, 15, 26
 - Triple Alliantie kaartjes 23, 24, 26, 28, 30, 31, 34
 - Evt. Italië als partij tussen beide in/verbonden aan beide. Kaartjes 7, 23, 26
 - Zwarte Week: kaartje (in chronologische volgorde): 27, 9, 34, 30, 24, 35.
- * De docent geeft aan dat er nog meer categorieën mogelijk zijn. Hij vraagt aan een aantal groepen om hun categorieën te noemen. De diverse categorieën komen op het bord te staan. De belangrijkste categorieën die naar voren zullen komen zijn: oorzaken, chronologie en landen.

Tussenbespreking 3

- * Na tien minuten legt de docent de les voor de derde keer stil. Nu koppelt de docent de selectiekeuze van de leerlingen aan de vragen van de opdracht:
- * Kijk nog even naar de twee centrale vragen: Wie is de hoofdschuldige van WO I? en Welke belangen hadden de verschillende partijen? Je moet daar nu snel een antwoord op geven. Welke indeling van je kaartjes moet je dan in ieder geval hebben?
- * Het antwoord moet zijn dat je in ieder geval de partijen moet hebben. Maar dat is niet voldoende, want binnen de partijen had je weer onderlinge verschillen. Dus per land ordenen.
- * De docent dient erop te wijzen dat dit een goede ordening is, maar dat er ook nog andere ordeningen mogelijk zijn, die de schuld niet bij één land leggen. Laat verder open wat die ordening dan is.
- * De groepjes gaan weer aan het werk met het doel om ze over tien/vijftien minuten een antwoord te laten hebben. De antwoordbladen moeten dan ook zijn ingevuld.

Nabespreken

De nabespreking met de leerlingen kent drie fasen: **Wat:** behandeling opdrachtenblad en antwoorden **Hoe:** hoe hebben jullie het gedaan? Wat deden jullie waardoor het goed ging? **Waarom** hebben jullie het zo aangepakt.

Wat

De docent vraagt aan de groepjes: "Wie is de hoofdschuldige aan het ontstaan van de Eerste Wereldoorlog?"

Een aantal groepjes mogen de hoofdschuldige noemen. Ze mogen nog niet toelichten waarom ze die schuldig verklaren. De docent schrijft de hoofdschuldige op het bord. Na een paar groepjes wordt gevraagd of het ontbrekende land (vaak Engeland) misschien toch ook nog opgevoerd moet worden. Vervolgens vraagt de docent aan een groepje om aan te geven waarom land A (of B) schuldig is. Het is belangrijk dat dan gevraagd wordt naar de kaartjes die de argumenten ondersteunen. Daarna laat hij andere groepen reageren op de argumenten die zijn ingebracht. Ze kunnen die argumenten aanvullen of juist onderuit halen. Hierna wordt dit herhaald voor andere landen.

De uitkomst zal zijn: *Er zijn meerdere antwoorden goed, maar het beste antwoord is dat alle landen (grootmachten) schuldig zijn.* Het aanwijzen van een hoofdschuldige vindt vaak achteraf plaats en is gebaseerd op de interpretatie die door de winnaars wordt gegeven.

Argumenten en kaartjes die leerlingen kunnen noemen om een land als hoofdschuldige aan te wijzen zijn:

- * Duitsland: kaartje 1, 9, 16, 23, 24, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35
- * Oostenrijk-Hongarije: kaartje 22, 23, 24, 27, 28, 31
- * Frankrijk: kaartje 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 13
- * Engeland: kaartje 6, 11, 14, 15, 16, 32
- * Rusland: kaartje 3, 4, 11, 13, 15, 19, 20, 21, 29

Leerlingen kunnen er ook voor kiezen om niet een land, maar om meer algemene redenen als oorzaak/hoofdschuldige aan te wijzen.

- * Nationalisme: kaartje 8, 21, 22, 25, 36, 37, 38
- * Bondgenootschappen: kaartje 3, 4, 5, 6, 7, 13, 15, 23, 26, 28, 31
- * Militarisme: kaartje 2, 5, 9, 10, 11, 17, 18

Dit laatste zal niet vaak gebeuren, omdat de vraag (Wie is hoofdschuldige?) er sterk op aanstuurt om één land te noemen. Alleen als een groepje ziet dat er niet echt één schuldige aan te wijzen is, komen ze tot andere oplossingen.

De tweede vraag is een meer gesloten vraag. Hij kan op dezelfde manier als de eerste besproken worden. Dus: Wat zijn de belangen van land A (of B) en uit welke kaartjes blijkt dit? Vaak staat dit ook in geschiedenisboeken puntsgewijs uitgewerkt.

- * Duitsland: Uitbreiding van de (handels)macht
Kaartje 16, 17, 23, 24, 28, 30, 31, 32, 33
- * Oostenrijk-Hongarije: Invloed op de Balkan en afleiding van interne problemen
kaartje 22, 23, 24, 27, 28, 31
- * Frankrijk: wraak op Duitsland
kaartje 1, 2, 3, 6, 7, 8, 11, 13
- * Engeland: Behouden van handelsovermacht en imperium
kaartje 6, 14, 16, 17, 32,
- * Rusland: Vrije doorgang naar Zwarte Zee en invloed op de Balkan
kaartje 3, 4, 20, 21, 29

Hoe?

De eerste keer gebeurt dit al als het werk na tien minuten stilgelegd wordt. Daar wordt voor leerlingen voor het eerst duidelijk dat hoe je iets aanpakt van belang is om tot goede uitkomsten te komen.

Het tweede moment volgt na afloop. Richtvragen kunnen dan zijn:

- * Hoe hebben jullie het gedaan?
- * Wat deden jullie waardoor het zo goed ging?
- * Waarom hebben jullie het op deze manier aangepakt?

Het is belangrijk dat hier ook de overgang gemaakt wordt naar andere momenten (bij geschiedenis of andere vakken). Dat helpt de leerlingen om op een hoger niveau van deze oefening te leren.

Richtvragen kunnen dan zijn:

- * Wat doe je als je de volgende keer weer een opdracht krijgt waar je verschillende vragen moet beantwoorden en je vrij veel informatie krijgt?
- * Hoe zorg je er een volgende keer voor dat het groepswerk goed verloopt?
- * Kun je dit ook bij andere vakken gebruiken? Waar zoal?

Waarom

Leerlingen kunnen vaak wel aangeven wat ze cognitief geleerd hebben, maar belangrijker is dat de nabespreking moet helpen om zicht te krijgen op het eigen leren en de werkwijze bij geschiedenis. De volgende vragen kunnen als richtlijn dienen:

- * Wat heb je nu geleerd over de oorzaken van WO I?
- * Wat heb je nu geleerd over de wat belangrijk is bij geschiedenis?
- * Waarom laat ik jullie deze opdracht maken en schrijf ik de oorzaken en gevolgen niet gewoon op het bord?

Varianten

Als een blokkur van 100 minuten niet mogelijk is, moet gekozen worden voor splitsing over twee lessen. Dat kan het beste gebeuren na de tweede tussenbespreking. Laat leerlingen dan notities maken van de kaartjes, zoals ze die dan geordend hebben: Geef elke groep een naam/titel en zet de nummers van de kaartjes erbij. Laat ze ook kort toelichten waarom elk kaartje bij die categorie hoort. Neem de kaartjes en de notities van de leerlingen in.

De volgende les moet dan gestart worden met het uitdelen van de kaartjes en de notities van de groepen. Daarna moeten de kaartjes opnieuw in de groepen gelegd worden. Ook is het belangrijk om als docent kort de instructie te herhalen en kort de bevindingen van de eerste twee tussenbesprekingen te noemen.

Achtergrondinformatie

Over de oorzaken en de schuldvraag van de Eerste Wereldoorlog zijn heel veel boeken geschreven, waarbij alle aspecten aan bod kwamen. Opvallend is dat het algemene beeld over de schuldvraag Duitsland als de hoofdschuldige aanwijst en de andere betrokken landen als medeschuldig. Veel auteurs hebben deze opvatting van elkaar overgenomen. In 1999 schreef J.H.J. Andriessen het boek *De andere waarheid, een nieuwe visie op het ontstaan van de Eerste Wereldoorlog 1914-1918* (Amsterdam 1999). De auteur zet hier nauwgezet de feiten op een rijtje zodat de lezer niet op een dwaalspoor wordt gebracht en in staat is zijn eigen oordeel over de schuldvraag te vormen. Dit boek was de basis voor dit mysterie.

Werkmateriaal

- * Leerlinginstructie
- * Bladen met kaartjes
- * Opdrachtenblad 1 (voor bij tussenbespreking 2)
- * Opdrachtenblad 2

Wie is er schuldig aan het ontstaan van de Eerste Wereldoorlog?

Leerlinginstructie

Op 28 juni 1914 wordt de kroonprins van Oostenrijk-Hongarije, Frans-Ferdinand, in de Bosnische hoofdstad Sarajevo vermoord. Het gevolg van deze moordaanslag was een wereldoorlog die vier jaar lang zou duren en negen miljoen slachtoffers zou maken. Na de oorlog waren de overwinnaars duidelijk over de vraag wie verantwoordelijk was voor deze oorlog: **Duitsland!** Maar was die conclusie wel juist?

Het Mysterie:

1. Wie kan worden aangewezen als hoofdschuldige van de Eerste Wereldoorlog?
2. Welke landen hadden er belang bij dat er een oorlog uitbrak?

1 De Frans-Duitse oorlog van 1870-1871, die door Frankrijk was begonnen, eindigde in een verpletterende nederlaag voor de Fransen. Ze raakten hierbij het grensgebied Elzas-Lotharingen kwijt.

2 Vanaf 1887 maakte de Franse legerleiding aanvalsplannen om Elzas-Lotharingen op de Duitsers te heroveren. Fransen soldaten werd alleen nog maar geleerd om aan te vallen. Alleen op deze manier konden ze op Duitsland revanche nemen.

3 In 1893 sloten Frankrijk en Rusland een militair verdrag:

Artikel 1:

Als Frankrijk wordt aangevallen door Duitsland of Italië, dan zal Rusland al zijn strijdkrachten inzetten en Duitsland aanvallen. Als Rusland wordt aangevallen door Duitsland, of door Oostenrijk gesteund door Duitsland, zal Frankrijk alle beschikbare strijdkrachten inzetten en Duitsland aanvallen.

Artikel 2:

Als Duitsland of haar bondgenoten mobiliseren dan zullen Frankrijk en Rusland dit ook doen en hun legers dicht aan de Duitse grens brengen.

Artikel 4:

Beide legerleidingen zullen samen militaire plannen maken en informatie uitwisselen over een mogelijke oorlog tegen Duitsland en zijn bondgenoten.

4 Jaarlijks kwamen de legerleidingen van Frankrijk en Rusland samen om militaire plannen met elkaar te bespreken. Uit de vergadering van 1913 blijkt:

'De twee bevelhebbers bevestigden de afspraken van de vorige vergaderingen van 1911 en 1912 waarin volledige overeenstemming werd bereikt met betrekking tot de gezamenlijke doelstelling, namelijk de vernietiging van het Duitse leger.'

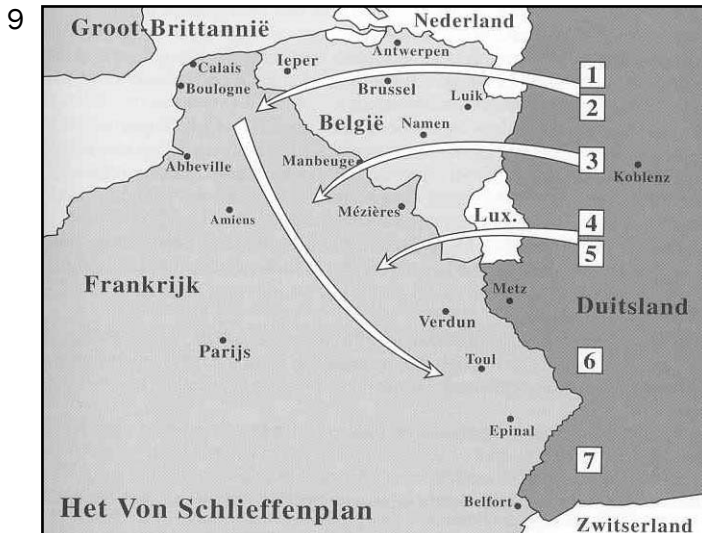
5 Frankrijk steunde Rusland jaarlijks met 450 miljoen franc. Er werd maar één eis aan deze steun gesteld. Het geld moest worden gebruikt voor de uitbouw van het Russische spoorwegnet. Met deze uitbouw konden de Russische legers zich sneller verplaatsen.

6 In 1904 sluiten Frankrijk en Engeland enkele militaire verdragen, waarin ze beloven elkaar te zullen steunen in geval van een oorlog op zee of op het land. Als het Franse grondgebied wordt aangevallen zullen de Engelsen troepen sturen om Frankrijk te helpen. In 1912 spreken ze verder af dat in geval van een aanval op zee Engeland de Noordzee zal verdedigen en Frankrijk de Middellandse Zee. De Engelsen stelden voor hun steun wel de voorwaarde dat Frankrijk de oorlog niet mocht beginnen.

7 In 1902 sluit Frankrijk met Italië een zeer geheim verdrag:

'Als Frankrijk direct of indirect wordt aangevallen door een of meer grootmachten dan zal Italië strikt neutraal blijven. Dit zal ook gebeuren als Frankrijk zelf een oorlog begint. In dat geval zal Frankrijk deze intentie aan de Italiaanse regering kenbaar maken.'

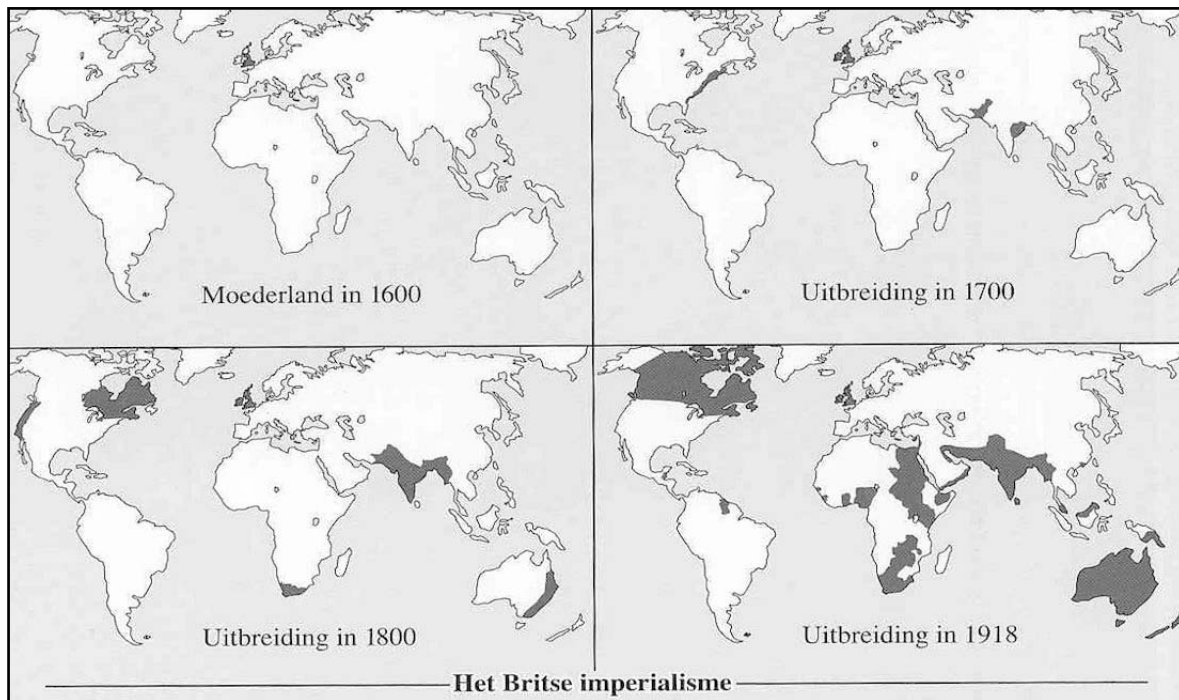
- 8 In 1912 werd in Frankrijk Poincaré tot premier gekozen. Hij was geboren in Lotharingen en in een toespraak had hij verklaard: *'Ik heb slechts één doel in mijn leven: het bewerkstelligen van de terugkeer van mijn geboortestreek in de Franse Republiek.'*
In 1913 werd hij president van Frankrijk. Op 27 juli 1914 zegde hij persoonlijk Rusland alle steun toe in geval van een oorlog met Oostenrijk-Hongarije.

In 1894 bedacht de Duitse Generaal Von Schlieffen het bovenstaande aanvalplan. Hij was voorstander van het idee dat *'snel aanvallen en uitschakelen van één tegenstander het beste is als je wordt omsingeld door verschillende tegenstanders.'* Een oorlog op twee of meer fronten zou daarmee worden voorkomen.

- 10 De Franse legerleiding ging ervan uit dat het 11 dagen zou duren voordat het leger na mobilisatie zou kunnen worden ingezet. Op 2 augustus 1914 kwam het Franse mobilisatie bevel. Op 4 augustus meldde de Franse premier dat het leger klaar was voor actie.
- 11 Voor het geval van een oorlog met Duitsland had Frankrijk in 1911 het volgende plan (nr. XVII) opgesteld:
1. Franse troepen trekken direct na het uitbreken van de oorlog Elzas-Lotharingen binnen. Dat gebeurt pas nadat Duitsland via België zijn aanval heeft ingezet. Deze bezetting zal blijvend zijn.
 2. Britse troepen zullen in België en Frankrijk landen en de verdediging op zich nemen. Zij zullen de Duitse aanval moeten vertragen en uiteindelijk tot staan brengen.
 3. Rusland zal binnen 14 dagen na het begin van de oorlogsverklaring Oost-Pruisen binnenvallen en een tweede front openen. De Duitsers worden hiermee in de tang genomen en zullen de oorlog niet meer kunnen winnen.
- 12 In 1900 rapporteerde de Franse spionage dat Duitsland een plan had om via België aan te vallen. In 1904 werd het Duitse aanvalsplan door een hoge Duitse officier aan de Fransen verraden. In 1909 was het plan algemeen bekend omdat Von Schlieffen er een artikel over had geschreven in het tijdschrift Deutsche Revue.
- 13 Vanaf 1904 houden de Fransen en Engelsen jaarlijks militaire besprekingen. In 1911 spreken ze af dat Engeland 150.000 soldaten infanterie en 67.000 soldaten cavalerie naar Frankrijk zal sturen in geval van een oorlog. Speciaal hiervoor gebruiken zij een nieuwe leger eenheid: "The British Expeditionary Force".

14

De groei van het Britse wereldrijk

- 15 Op 31 augustus 1907 sloten Rusland en Engeland een geheim verdrag. Hierin werden de invloedssferen van beide landen in Azië vastgelegd. Ook werd afgesproken dat ze elkaar zouden helpen in geval van een aanval op een van beide in Europa.
De Britse minister van Buitenlandse Zaken zei na het sluiten van dit verdrag: *'Een bondgenootschap met Rusland, Frankrijk en onszelf brengt absolute veiligheid en voor de komende tien jaar kunnen we onze belangen veiligstellen.'*
- 16 Engeland was tot het einde van de 19e eeuw de onbetwiste leider op het gebied van industriële productie en handel in de wereld.
De Engelsen begonnen zich echter zorgen te maken, want rond 1900 produceerde Duitsland al meer en begon dit land steeds meer handel van de Engelsen over te nemen.
- 17 In 1905 begon er een wapenwedloop tussen Engeland en Duitsland. De wedloop richtte zich op de pantserkruisers. Tussen 1905 en 1913 bouwde Engeland 42 en Duitsland 28 pantserkruisers. De Engelse vloot bleef daarmee de grootste ter wereld.
- 18 Een land dat zijn leger als eerste mobiliseerde had de grote voordelen als er een oorlog kwam. Het kon namelijk als eerste de tegenstander aanvallen en het initiatief in de oorlog behouden. Landen hielden de mobilisatie van andere landen dan ook goed in de gaten. Mobilisatie werd vaak gezien als een eerste stap naar oorlog.
- 19 Rusland mobiliseerde zijn leger op 24 juli 1914. Dit gebeurde in het geheim.
Op 26 juli was de Duitse geheime dienst hiervan op de hoogte. Pas op 30 juli gaven de Russen dit openlijk toe.
- 20 Rusland wilde al heel lang een vrije doorgang van de Zwarte Zee naar de Middellandse Zee. Deze was helaas in handen van de Turken. In 1913 schreef de Russische minister van Buitenlandse Zaken hierover: *'Het in bezit nemen van deze zeestraat zal pas mogelijk zijn na het uitbreken van een oorlog waarin Rusland zich zal aansluiten bij Frankrijk en Engeland. In ruil daarvoor kan Rusland dan de eis stellen dat het, na afloop van de strijd, de zeestraat in bezit mag houden.'*

- 21 De Balkan was voor Rusland een belangrijk gebied om zijn macht te laten gelden. Het gebied lag tussen Oostenrijk-Hongarije en het Turkse Rijk en het lag aan de Middellandse Zee. Bovendien bestond de bevolking uit Slaven, net zoals die van Rusland. Rusland steunde de nieuwe landen daar en sloot verdragen met Servië, Bulgarije en Roemenië. Deze landen probeerden hun grondgebied uit te breiden ten koste van Oostenrijk-Hongarije en het Turkse Rijk. Rusland steunde vooral Servië om ten koste van Oostenrijk-Hongarije Bosnië-Herzegowina onder controle te krijgen.
- 22 Oostenrijk-Hongarije probeerde een overheersende positie te verkrijgen op de Balkan. Het probeerde zo de dubbelmonarchie bijeen te houden, een rijk waarin miljoenen Slaven woonden. De machthebbers waren bang dat als één volk onafhankelijk zou worden, de andere dit ook zouden willen.
- 23 In 1882 werd een geheim bondgenootschap tussen Duitsland, Oostenrijk-Hongarije en Italië gesloten, "de Triple Alliantie". In dit verdrag staan onder andere de volgende bepalingen:
- Duitsland en Oostenrijk-Hongarije zullen Italië militair steunen in het geval dat Frankrijk het aanvalt.
 - Italië zal Duitsland steunen indien Frankrijk dat land aanvalt.
 - In andere gevallen van aanvallen tegen Duitsland of Oostenrijk-Hongarije belooft Italië neutraal te blijven.
- 24 Op 28 juli 1914 verklaarde Oostenrijk-Hongarije de oorlog aan Servië en begon het direct met beschietingen. Oostenrijk-Hongarije verwachtte niet dat andere landen zich met deze oorlog zouden gaan bemoeien. Om hier zeker van te zijn had het steun gevraagd en gekregen van Duitsland.

De Balkan in 1914

Duitsland ingeklemd 1914

De lichte grijze landen zijn bondgenoten van Duitsland, de donkere de vijandig gezinde landen.

- 27 Oostenrijk-Hongarije mobiliseerde op 23 juli 1914 zijn leger. De Oostenrijkse keizer schreef in een open brief aan zijn volk dat deze mobilisatie enkel gericht was tegen Servië. De reden was de betrokkenheid van Servië bij de moord op de kroonprins.
- 28 Duitsland verklaarde begin juli 1914 aan Oostenrijk-Hongarije dat het dat land zou steunen als het een oorlog tegen Servië zou beginnen. Als voorwaarde stelden ze wel dat Oostenrijk-Hongarije met Rusland moest gaan overleggen. Oostenrijk-Hongarije deed dit echter bewust niet.

- 29 De Russische en Servische geheime diensten wisten eind mei 1914 van de plannen om de Kroonprins van Oostenrijk-Hongarije te vermoorden, maar deden niets om de moord te voorkomen.
- 30 Op 27 juli 1914 liet de Duitse ambassadeur in Petersburg (Rusland) de Russische minister van Buitenlandse Zaken weten dat Duitsland met betrekking tot het conflict tussen Oostenrijk-Hongarije en Servië achter Oostenrijk-Hongarije stond. De ambassadeur liet ook weten dat elke militaire maatregel van Rusland tegen Oostenrijk-Hongarije zou leiden tot een algemene oorlog met Duitsland.
- 31 In het diepste geheim sloten Duitsland en Oostenrijk-Hongarije op 7 oktober 1879 een militaire alliantie. Ze beloofden elkaar steun in geval van oorlog.
- 32 Duitsland had tussen 1880 en 1910 de snelst groeiende bevolking, handel en industrie van de wereld. Het land werd daarom steeds meer afhankelijk van de wereldhandel. De Duitsers waren van mening dat zij daarom op vreedzame wijze op de wereldmarkt moesten gaan meespelen. Koloniën, met waardevolle grondstoffen en belangrijke afzetmarkten, waren belangrijk. Omdat bijna alle koloniën al waren verdeeld, zocht Duitsland ruimte in de nog overige bleven 'vrije' gebieden. Overal vond het echter Rusland, Japan en/of Engeland op haar weg en het werd haast onmogelijk om op vreedzame wijze de noodzakelijke expansie te krijgen.
- 33 Het hebben van een sterke vloot was van groot belang voor een land dat afhankelijk was van de wereldhandel. Het zorgde voor bescherming van de aan- en afvoerroutes over zee. In 1898 besloot de Duitse regering dan ook om haar vloot sterk uit te breiden. Bij deze uitbreiding hield men rekening met de volgende punten:
- De Duitse vloot zou groot genoeg moeten zijn om een aanval van de Britten onaantrekkelijk te maken.
 - Duitsland wilde een goede band met Engeland houden om een conflict te voorkomen.
- 34 Op 27 juli 1914 besloot de Duitse regering dat er voor de problemen tussen Oostenrijk-Hongarije en Servië oplossing meer bestond. Ze was op de hoogte van het feit dat Rusland en zijn bondgenoten zich niet afzijdig zouden houden. Er werd dan ook besloten om alle steun aan Oostenrijk-Hongarije, haar laatst overgebleven bondgenoot, te geven. Als Oostenrijk-Hongarije besloot om oorlog te voeren, zou Duitsland het steunen, welke gevolgen dat ook mocht hebben.
- 35 Om te voorkomen dat het leger op twee fronten moest vechten besloten de Duitsers om het Von Schlieffenplan in werking te stellen. Met een snelle aanval probeerde men Frankrijk te verslaan, om vervolgens Rusland uit te schakelen. Een oorlog op twee fronten zou Duitsland nooit kunnen winnen. Op 4 augustus vielen de Duitse troepen, via België, Frankrijk binnen.
- 36 Na de oorlog met Frankrijk in 1870-1871 werd het Duitse keizerrijk gesticht. Voor het eerst in de geschiedenis was Duitsland één land, onder keizer Wilhelm I en kanselier Bismarck. Om het volk trots te maken op het nieuwe vaderland werden er op scholen en in het leger lessen gegeven waarin de Duitse cultuur centraal stond. Ook kwamen er overal in Duitsland monumenten en gebouwen die het Duitse verleden verheerlijkten.
- 37 Sinds 1815 had het Pruisische leger geen enkele Europese veldslag of oorlog meer verloren. De bevelhebbers van dit leger kregen de belangrijke posities in het nieuwe Duitse leger van na 1871.
- 38 In Frankrijk werden in de periode na de vernedering van de Frans-Duitse oorlog (1870-1871) nieuwe nationalistische symbolen vastgesteld en populair gemaakt. Zo werd de periode van de Franse Revolutie verheerlijkt door middel van een nieuw volkslied (La Marseillaise) en een nieuwe vlag (rood-wit-blauw). Ook werden er nieuwe geschiedenisboeken geschreven waarin stond dat de Fransen afstammelingen waren van de Galliërs. Deze Galliërs hadden dapper en trots gevochten tegen de Romeinen en hadden nooit hun cultuur willen opgeven.

Opdrachtenblad 1

Wie is er schuldig aan het ontstaan van Eerste Wereldoorlog? Tussenbespreking

Hieronder staan opdrachten die je helpen om de kaartjes te ordenen. Misschien heb je het al op deze manier gedaan, misschien op een andere manier. Dat maakt niets uit. Je kunt toch antwoord geven op deze twee vragen.

1. Welke partijen stonden er tegenover elkaar?

Partij 1:

Kaartjes waar je dat op kunt zien:

Partij 2:

Kaartjes waar je dat op kunt zien:

Is er nog een derde partij? Zo ja, welke?

Kaartjes waar je dat op kunt zien:

2. De gebeurtenissen volgen elkaar in juli-augustus 1914 snel op.
Zet hieronder de juiste chronologische volgorde van die gebeurtenissen.

Kaartje datum: 1914

Kaartje datum: 1914

Kaartje datum: 1914

Kaartje datum: 1914

Kaartje datum: 1914

Kaartje datum: 1914

Opdrachtenblad 2

Wie is er schuldig aan het ontstaan van Eerste Wereldoorlog?

Namen:

1. Wie kan worden aangewezen als de hoofdschuldige van de Eerste Wereldoorlog?

De hoofdschuldige:

Argumenten:

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Kaartjes die je argumenten ondersteunen:

Kaartje, omdat

.....

Kaartje, omdat

.....

Kaartje, omdat

.....

Kaartje, omdat

.....

Kaartje, omdat

.....

Kaartje, omdat

.....

Kaartje, omdat

.....

2. Wie hadden er belang bij dat de oorlog uitbrak?

De volgende landen hadden er belang bij (Noem alleen de landen die je kunt onderbouwen):

Land: omdat

.....

Kaartjes die dit onderbouwen:

Land: omdat

.....

Kaartjes die dit onderbouwen:

Land: omdat

.....

Kaartjes die dit onderbouwen:

Land: omdat

.....

Kaartjes die dit onderbouwen:

Land: omdat

.....

Kaartjes die dit onderbouwen: